

ג'ק המרטש והקונספירציה המאסונית

לשכת הכוכב 17.12.2015 – אבי ג'יבלי

שקופית # 1 – שער

עוד טרם קידושיי התעניינתי רבות בבניה החופשית. טרם עידן האינטרנט וחופש המידע הרחב שהרשת מאפשרת, מקורות המידע שהיו זמינים לי היו ספרים, בעיקר בספריות. לתדהמתי, כאשר הנושא היה "בונים חופשיים מפורסמים", לצד מוצרט, וושינגטון ואחרים, כמעט תמיד (בסימן שאלה) הופיע גם שמו של ג'ק המרטש. אנסה, בהרצאה הקצרה שהכנתי, לסכם עבורכם מעט את הנושא של ג'ק המרטש ואת תיאוריית הקונספירציה המאסונית שמלווה אותו. מראש אומר כי קצרה היריעה מלכלול את כל הפרטים לגבי סדרת הרציחות המזוועה שטלטלה את לונדון ואת העולם, וכל מי שרק רוצה מוזמן להתעמק בנושא מן הנוחות של כורסת המחשב שלו.

מתחילים...

ג'ק המרטש הוא הכינוי שניתן לרוצח הסדרתי אשר פעל ברבעים העניים של האיסט-אנד בלונדון בסוף שנות השמונים של המאה ה-19. מקורו של הכינוי במכתב שפורסם בעיתונות בתקופת הרציחות ואשר נכתב, כך האמינו, על ידי הרוצח עצמו. כינויים נוספים להם זכה הרוצח היו "הרוצח מווייטצ'אפל" ו"סינר עור". זהותו של הרוצח, אחד מן הרוצחים הסדרתיים הידועים לשמצה בהיסטוריה, נותרה עלומה עד עצם היום הזה, יותר מ-125 שנים אחרי סדרת הרציחות המזוועה ולמרות עבודת הבילוש המאומצת של חוקרים רבים – מקצוענים וחובבנים כאחד. הוא אמנם לא היה הרוצח הסדרתי הראשון, אך הוא היה הראשון שהופיע ופעל במטרופולין גדול וסואן, בקרב אוכלוסיה אשר מרביתה ידעה קרוא וכתוב והתקשורת בה מהווה כוח ומקור מידע ראשוני וכמעט בלעדי.

הכיסוי התקשורתי הנרחב לו זכו מעלליו של הרוצח היו אירוע חדש במציאות העיתונאית של אותה התקופה, משהו אליו לא נחשף הציבור בעבר, בלונדון ובעולם כולו. אותו סיקור תרם רבות למיתוסים שליוו את דמותו של ג'ק המרטש, והוא אשר הפך את הדמות מזו של רוצח אלמוני של חסרי-ישע ל"מפלצת מסוכנת וחסרת רחמים האורבת ברחובות העיר". לכך תרמו, כמובן גם הרציחות המזוועות עצמן, ופרטיהן הילכו אימה על כל תושבי לונדון המפוחדים.

שקופית # 2 – רקע

כדי להבין טוב יותר את הרקע בו בוצעו הרציחות, אני רוצה לקחת אתכם לשנות השמונים של המאה ה-19 בלונדון, אנגליה. היו אלו שנות השיא של התקופה הויקטוריאנית, על הצניעות והשמרנות המינית שאפיינו אותה. מול ערכים נוקשים אלו ניצבה שכונת ווייטצ'אפל ברובע המזרחי, האיסטאנד, אשר נודעה לשמצה בשל ההזנחה, הצפיפות והייאוש ששררו בה. נוסף לכך גם אחוזי אבטלה גבוהים, בעיות דיור ותנאי מחייה קשים שגרמו לבעיות היגיינה, ותחלואה גבוהה, בעיקר בתינוקות (אשפה נערמת ברחובות, ביוב זורם וסירחון עז, לדוגמה).

השכונה מנתה כ-75,000 תושבים, יותר ממחציתם מהגרים: יהודים שברחו מהפוגרומים במז' אירופה, אירים שנמלטו מרעב תפוחי האדמה הגדול ועוד. המקומיים התייחסו לתושבים החדשים בחשדנות רבה וחיי היומיום היו מלאים בעוינות ובגילויי גזענות. מעמדן של הנשים הבודדות, להן לא היה גבר מפרנס, היה נמוך במיוחד – רבות היו מחוסרות בית ונאלצו לעבוד כיצאניות בהיעדר מקורות הכנסה חלופיים. את כספן המועט הוציאו על מזון, מיטה ללילה באחת האכסניות הזולות ברחבי השכונה (ולעיתים רק מקום בספסל באולם הומה) ולרוב גם על אלוהול, בו מצאו מעט נחמה. כך הפכה השכונה למקום מרכזי לעיסוק בזנות – בשיאה פעלו ברחובותיה כ-1,200 יצאניות. נציין כי הזנות היתה חוקית באותן שנים ומשכה לשכונה גברים

רבים מרחבי העיר. המשטרה היתה עסוקה בדיכוי בכוח של הפגנות של המובטלים, חסרי הבית והרעבים שיצאו למחות ברחבי השכונה. ההפגנות הדרדרו פעמים רבות למהומות, ומניין הנפגעים והפצועים בשני הצדדים היה גדול לאחר כל תקרית שכזו – כך נצטיירה המשטרה בעיני התושבים בשכונה ככלי דיכוי והם התייחסו אליה בעוינות. כתוצאה, גבר הפשע ברחובות והשיטור בשכונה הפך קשה ומסוכן.

לתפאורה זו – של מרקם חברתי מורכב, תנאי מחיה קשים, רמת פשיעה גבוהה ומשטרה במצוקה, מגיע ג'ק המרטש בסתיו 1888.

שקופית # 3 – הרציחות.

בין השנים 1888 – 1891 התרחשו 11 מעשי רצח אכזריים של יצאניות באיזור שכונת ווייטצ'אפל. הדעות חלוקות עד היום לגבי המבצע, אך בקרב חוקרים ישנה הסכמה כי בחמש מהן ניתן לזהות דפוס פעולה חוזר המיוחס לג'ק המרטש (כולן היו יצאניות, פצעים עמוקים באיזור הצוואר בסכין ארוכה ומשוננת, איזורי הבטן ואיברי המין הושחתו, איברים הוסרו ונלקחו והגופות נמצאו כשרגליהן או חצאיתן משוכות כלפי מעלה). רציחות אלו כונו "הרציחות הקאנוניות". הן בוצעו תמיד בשעות הלילה, בסוף השבוע או בסמוך לו, במקומות מבודדים, ותמיד בסופו של החודש או בשבוע שלאחריו.

שקופית # 4 – הקורבן הראשון: מרי-אן (פולי) ניקולס.

התאריך הוא 31 אוגוסט 1888. שעות הבוקר המוקדמות. 2 עובדי אורח בדרכם לעבודה העוברים בסמטת באק, מבחינים במה שנראה להם כחפץ גדול מונח על האדמה, מול שער כניסה גדול לאורוות סוסים. כאשר הם מתקרבים, הם נחרדים לגלות כי המדובר באישה מדממת, שוכבת על גבה וחצאיתה מופשלת. הם עוזבים בבהלה במטרה להזעיק את המשטרה. שוטר המקור הקרוב מגיע לזירה ומבין כי מדובר בגופה חסרת חיים – גרונה שוסף ב-2 מקומות בצורה כה עמוקה עד כי כמעט ונכרת, בטנה נחתכה בסכין משוננת וארוכה ובדיקות מאוחרות גילו כי גם גילו כי נרצחה פחות מחצי שעה לפני שנמצאה.

הגופה זוהתה כמרי-אן ניקולס, או "פולי" כפי שכונתה. בת 42, יצאנית ידועה ומוכרת בשכונה ומכורה לטיפה המרה. חברתה היתה האחרונה שראתה אותה בחיים, כשעה לפני שנמצאה, כשהיא שיכורה וקהת חושים. היא סיפרה כי בזבה את כל כספה על אלוהול ובכוונתה לחפש לקוחות נוספים כדי לממן לילה באכסניה. מלבדה, לא נמצאו עדים נוספים או ראיות ולא דווחו על אנשים חשודים.

שקופית # 5 – הקורבן השני: אני צ'אפמן.

שבוע עובר. התאריך הוא 08 ספטמבר 1888. השעה היא מעט לאחר 06:00 בבוקר. אישה בשם אני צ'אפמן נרצחת בנסיבות דומות. עגלון שעבר באיזור מזהה גופה מושחתת של אישה סמוך לכניסה לביתו ומזעיק את השוטרים. הגופה נמצאה כשהיא שוכבת על גבה, חצאיתה מורמת וידה השמאלית מונחת על חזה השמאלי. כמו במקרה הקודם, צווארה שוסף קשות ובטנה רוטשה, אך הפעם היתה השחתת הגופה חמורה יותר – רוב איבריה הפנימיים הוסרו והונחו על כתפה ורחמה, יחד עם חלקים מאיברי מינה, נכרתו ונלקחו מהמקום, כנראה על ידי הרוצח. הרופא שבדק את הגופה קבע כי לדעתו החתכים נעשו ביד מקצוענית, ע"אדם בקיא באנטומיה ובאמצעות להב באורך 15-20 ס"מ. אני צ'אפמן היתה אלמנה בת 42 שפנתה לזנות לאחר מות בעלה, שהיה המפרנס היחיד ועקב בעיות בריאותיות שמנעו ממנה מציאת עיסוק אחר (כולל שחפת). עדה סיפרה כי ראתה אותה משוחחת עם גבר ליד בית מס' 29 ברח' האנברי בשעה 05:30 בבוקר – אך לא ראתה את פניו בבירור. תושב הבית, אדם בשם אלברט קדוך (אולי "קדוש"?), אשר יצא מביתו באותה שעה סיפר כי שמע קול של אישה האומר "לא" שלוה בקול חבטה על הקרקע, אך הוא לא עצר לבדוק במה מדובר והמשיך לעיסוקיו. לא נמצאו עדויות רבות נוספות או ראיות בזירה.

שקופית # 6 – האירוע הכפול: אליזבת סטרייד.

פחות מחודש לאחר רציחתה של צ'אפמן, ב-30 ספטמבר 1888, מתרחש אחד האירועים הנועזים והמסתוריים ביותר בפרשה. ב-01:00 לפנות בוקר מתגלה גופתה של אליזבת' סטרייד, יצאנית ממוצא שוודי, כבת 45, כשצווארה משוסף מאוזן לאוזן. הגופה מתגלה על ידי מהגר יהודי-רוסי בשם לואיס דימשוטץ, לאחר שחסמה את הכרכרה בה נהג בחצר דוטפילד ליד רח' ברנר. מלבד שיסוף הצוואר וניסיון כושל לכרות את אוזנה, לא היו סימני השחתה על הגופה. החוקרים שיערו כי דימשוטץ הפתיע את הרוצח טרם שהספיק לבצע את תכניתו במלואה. עדים שרואיינו אח"כ סיפרו כי ראו את סטרייד בלוויות גבר כבן עשרים שנשא חבילה בידיו. עד נוסף סיפר כי ראה אותה מדברת עם אלמוני, אשר היכה אותה לעיניו של אדם נוסף שעישן מקטרת בצד, אליו פנה המכה בשם "ליפסקי". עם גילוי הגופה, זרמו לאיזור כוחות משטרה גדולים ופצחו בסריקות.

שקופית # 7, קת'רין אדואוס.

למרות זאת, פחות משעה לאחר מציאת הגופה של סטרייד, בשעה 01:45, מתגלה גופה נוספת על ידי שוטר שסייר באיזור כיכר מייטר (MITRE SQUARE) פחות מחצי ק"מ מאיזור גילוי הגופה הראשונה. הכיכר, חשוכה ומבודדת בשעות אלו של הלילה, הווארה על ידי פנסו של השוטר ושם התגלתה קת'רין אדואוס, אישה כבת 46, שלא היתה ידועה כיצאנית באיזור, אך כנראה עסקה בזנות בעת שהיתה שיכורה. חצאיתה, גם הפעם היתה מורמת, וגרונה משוסף מקצה לקצה. פניה הושחתו קשות, בטנה בותרת, אחת מאזניה נכרתה ואיבריה הפנימיים נכרתו והונחו לצד כתפה הימנית. מחצית מרחמה ואחת מכליותיה נלקחו, כפי הנראה על ידי הרוצח.

אדואוס, כך התברר, נעצרה על ידי המשטרה מוקדם יותר באותו הערב באשמת שכרות במקום ציבורי, אך שוחררה מעט לפני 01:00 לפנות בוקר. עדים סיפרו כי ראו אותה משוחחת עם גבר וידה מונחת על חזהו.

החוקרים הניחו כי לאחר שכשל הרוצח בביצוע זממו באליזבת' סטרייד, מצא קורבן נוסף והצליח, תוך 15 דקות, להביא אותה לכיכר, לרצוח אותה, להשחית את גופתה ולהימלט מהמקום, מבלי שעשרות השוטרים שהיו פזורים במקום ראו או שמעו דבר מה.

שקופית # 8 – הגרפיטי ברחוב גולסטון

בשעה 03:00 לפנות בוקר, בליל הרציחות, ערכו שוטרים סריקות נוספות באזור בתקווה למצוא ראיות נוספות. אחד השוטרים מצא במדרגות של בניין מגורים ברחוב גולסטון סינר לבן ועליו כתמי דם רבים. בדיקה מאוחרת גילתה כי הסינר אכן היה שייך לקת'רין אדואוס. על אחד הקירות במקום נמצאה כתובת גרפיטי שבה נרשם, ע"פ עדויות: The Juwes are the men that will not be blamed for nothing או בתרגום חופשי, היהודים הם האנשים שלא יואשמו בכלום.

כבר בראשית החקירה הופצו שמועות כי הרוצח הינו יהודי הידוע בכינויו "סינר עור". שמועות אלו עוררו גלים אנטישמיים בשכונה. המפקח תומאס ארנולד שהגיע למקום ראה בכתובת ניסיון להתקיף ישירות את האוכלוסיה היהודית ולהחרیف את המתיחות הדתית וחשש מפני התלקחות של גל מהומות אנטישמיות. בהתייעצות שערך עם סר צ'ארלס וורן, מפקד הסקוטלנד יארד, הוחלט למחוק במהירות את הכתובת בטרם תתגלה. בשעה 05:30, כשעתיים לאחר גילויה, נמחקה הכתובת כליל מבלי שצולמה.

מספר קציני משטרה דאז מתחו ביקורת על מחיקת הכתובת, בה ראו עדות חשובה שראוי היה לצלמה לפחות. 3 תיאוריות הועלו לגביה: 1. היא נכתבה על ידי הרוצח, שהשליך לידה במכוון את הסינר. היה זו אולי ניסיון להאשים את היהודים ברציחות ולהסיט את תשומת הלב מעצמו. 2. לכתובת אין חשיבות אמיתית והיא אחת מני כתובות אנטישמיות רבות שהיו נפוצות על

הקירות באיזור. הסינר של אדואוס נזרק לשם על ידי הרוצח במקרה. 3. המרטש היה יהודי שכתב את הכתובת ובכך רמז לחוקרים על זהותו.

המשטרה לא הצליחה להתאים את כתב היד של הכתובת לזה שהופיע במכתביו של הרוצח (בהמשך ארחיב) ולכן העדיפו את התיאוריה השנייה. עם השנים, לעומת זאת, הועלו תיאוריות נוספות לגביה. אחת מהמפורסמות שבהן קושרת את הכתובת ישירות לקונספירציה המאסונית, וספציפית יותר לאגדת מותו של חירם אבי. לצערי, לגביה לא אוכל להרחיב שכן ההרצאה שלי ניתנת בדרגה הראשונה, אך אומר כי לטענתם המצדדים בתיאוריה זו, נכתבה הכתובת על הקיר על ידי הרוצח או הרוצחים כחלק ממזימה מאסונית גדולה יותר. עוד על כך, כמובן, בהמשך.

שקופית # 9 – הקורבן החמישי: מרי ג'ין קלי.

עקב מקרי הרצח המזעזעים, הוגברה נוכחות המשטרה ברחובות ולאחר חודש, במהלכו לא דווחו מעשי רצח חדשים, החלו החיים בשכונה לחזור למסלולם. אך לא לזמן רב.

התאריך – 09 נובמבר 1888, השעה 10:45 בבוקר. ג'והן מקראתלי, בעל בניין דירות ברחוב דורסט מס' 26 מבקש מעוזרו לסור לחדרה של הדיירת מרי ג'ין קלי על מנת לגבות את דמי השכירות. העוזר מוצא את דלת החדר נעולה, ומשלא נענתה לאחר דפיקותיו, הציץ דרך החלון והבחין בכתמי דם רבים בכל רחבי הדירה ובגופתה המרוטשת של הדיירת מונחת על המיטה. השוטרים הוזעקו מיד למקום, פרצו את הדלת וגילו את זירת הרצח החמורה ביותר שנראתה מתחילת גל הרציחות: פניה של הגופה הושחתו ללא הכר, גרונה שוסף כמעט עד ניתוק ראשה, החזה נכרת מגופה, שחלוחיה הוסרו, איבריה הפנימיים פוזרו בכל רחבי החדר, מלבד ליבה שנלקח, כנראה על ידי הרוצח. הפעם, כך נראה, היה לרוצח זמן רב מאד לבצע את זממו – ההערכה היתה כי "בילה" מעל לשעה בחדר.

הקורבן, מרי קלי, היתה יצאנית כבת 25 אשר עברה ללונדון מאירלנד שנים ספורות קודם. עדים טענו כי ראו אותה במחיצת גבר צעיר ומשופם בעל חזות נכבדת מוקדם יותר בערב ושכנים טענו כי שמעו אותה שרה בחדרה עד השעה 01:00 לפנות בוקר, אז הפסיקה לשיר בפתאומיות. שכנים נוספים ראו גבר נכנס ויוצא מן הבניין לסירוגין במהלך הלילה ואף שמעו אישה צועקת "רצח" בקול חלוש, אך לא התייחסו לכך.

מאמצים שנעשו לאיתור קרובי משפחתה של מרי קלי לא נשאו פרי ובניגוד לקורבנות האחרים, מעט מאד ידוע על חייה הפרטיים. מסתורין זה, העדויות לגביה רגעיה האחרונים ומותה המזווע מאירים אותה באור יחודי ושונה משאר הקורבנות.

שקופית # 10 – קורבנות אפשריים נוספים של המרטש.

שקופית # 11 –

עוד בטרם החל ג'ק המרטש לפעול, היו רציחות של יצאניות בשכונת וויטצ'אפל. הראשונה ברשימה היתה יצאנית כבת 40- בשם אמה אליזבת' סמית'. ב-03 לאפריל 1888 היא נכנסה לאכסניה בה שהתה כשהיא חבולה ופצועה קשה. על ערש דווי סיפרה לחוקרי המשטרה כי לאחר ליל עבודה, בדרכה לביתה, הותקפה על ידי מס' נערים אשר אנסו, שדדו אותה והתעללו בה. היא הועברה לבית החולים לטיפול אך מתה מפצעי החמורים. לאחר תחילת רציחותיו של המרטש שיערו כי אולי נפלה אף היא קורבן לשגעונו ושקרה לחוקרים לגבי נסיבות תקיפתה. דיעה זו אינה רווחת היום.

עדיין לפני תחילת הסאגה של המרטש, ב-06 לאגוסט 1888, יצאה מרתה טאבראם, יצאנית בת 39, לאחד הפאבים בוויטצ'אפל, שם שתתה לשוכרה בלווית מס' חיילים. ב-03:30 בבוקר נמצאה גופתה בחצר ג'ורג' בשכונה, מוטלת בשלולית דם. היא נדקרה ב-39 דקירות סכין, כולן מלבד אחת, בסכין מטבח פשוטה והאחרונה בפיגיון או כידון מוארך. זה הוביל להשערה

כי רוצחה היה מלח או חייל. אולי מאלה עימם בילתה. ישנן דיעות כי היא היתה קורבנו הראשון של המרטש, אך גם אלו לא רווחות כיום, בעיקר בשל ההבדלים הניכרים בין רציחתה לאלו של הנרצחות האחרות (סוג הנשק, מיקום הדקירות, השחתת הגופה וכיו"ב).

נעבור לרציחות שקרו אחרי חמש הרציחות הקאנוניות:

ב-19 לדצמבר 1888, יצאנית בת 26 בשם רוז מילט נמצאת מוטלת בחצר קלארק, רגלה השמאלית מורמת מעלה. על גופה לא נמצאים סימני אלימות וסימן עמום על צווארה מוביל להשערה כי נחנקה למוות. אופי החניקה היה מקור לחילוקי דיעות. על גופה לא נמצאו סימנים נוספים אופייניים לחניקה בכוח (לשון משורבבת, אגרופים קמוצים וכיו"ב) וייתכן כי נחנקה בתאונה (מעדה ונחנקה מצווארון חולצתה – מסתבר שאירועים כאלה לא היו נדירים במציאות הויקטוריאנית...). בגופה לא נמצאו שיירי אלוהול ועד היום לא ידועה סיבת מותה והאם היתה קשורה, איכשהוא, למרטש.

17 ליוני 1889, יצאנית כבת 40 בשם אליס מקנזי נמצאת ללא רוח חיים בסמטת קסטל ושמלתה מופשלת מעלה. הסיבה למוות – 2 דקירות בצוואר. הרוצח אף ניסה, ללא הצלחה, להשחית את הגופה. למרות המאפיינים המשותפים לקורבנות המרטש, אין הסכמה בקרב חוקרים כי הוא חזר לפעול, בייחוד נוכח כלי הנשק השונה, ההריגה ה"חובבנית" והיותו של הרוצח שמאלי, בניגוד למרטש שהיה ימני.

10 לספטמבר 1889, גופה חסרת ראש או גפיים של אשה בלתי מזוהה נמצאת מתחת לגשר רכבות ברח' פינצ'ין בשכונה. לחוקרים ברור כי הרצח בוצע במקום אחר וכי חלקי הגופה פוזרו במספר מקומות, לשם הקשייה על זיהוי הגופה. הגופה לא מזוהה ולא מתבסס קשר ודאי לג'ק המרטש.

ואחרון – 13 פברואר 1891 (!), גרונה של פרנסס קולס, יצאנית בשנות העשרים לחייה, משוסף ברח' צ'יימבר. השוטר שמצא אותה סיפר שהיתה בחיים כשהגיע אליה ומרחוק הבחין באדם נמלט מהמקום. היא מתה זמן קצר לאחר מכן. עדת ראייה סיפרה כי ראתה אותה בלוויית גבר אותו הכירה כאדם אליס, אך היא לא שעתה לאזהרותיה ועזבה בלווייתו. מאהבה של קולס, אדם בשם תומאס סדלר נעצר זמן קצר לאחר הרצח והואשם אך זוכה בבית המשפט. גם כאן אין קשר מובהק לג'ק המרטש – הרוצח השתמש בלהב קהה, קצר ולא משונו, הגופה לא הושחתה ושמלתה לא הופשלה מעלה. כמו כן, הרצח בוצע לאחר שנתיים בהן לא היה המרטש פעיל כלל.

שקופית # 12 – החקירה.

שקופית # 12:

את החקירה ניהלה בהתחלה מחלקה H של משטרת המטרופולין בהנהלתו של מפקח אדמונד ריד. לאחר הרצח של ניקולס שלחה הסקוטלנד-יארד 3 בלשים לסיוע: פרדריק אברלין, הנרי מור וולטר אנדרוז. כמתאם בין הזרועות השונות מינה הנציב סר צ'ארלס וורן את המפקח דונאלד סוונסון. בנוסף, התארגנה גם קבוצת אזרחים מתנדבים ויצרה מעין "משמר אזרחי" מקומי בשם "וועדת הכוננות של ווייטצ'אפל" בראשותו של אדם בשם ג'ורג' לאסק. הם פטרלו ברחובות, תחקרו אנשים חשודים ושמרו על נוכחות מרתיעה.

שקופית # 14:

החקירה המאומצת של הרציחות עשתה שימוש בכלים רבים בעבודתה של המשטרה, אשר יהוו יהפכו לשימושיים בחקירות עתידיות: במסגרת החקירה הממושכת עברו שוטרים רבים מדלת לדלת ותשאלו אזרחים, חומרי חקירה רבים נאספו ונשלחו למעבדות וחשודים זוהו, תחקרו ושוחררו. משערים כי כ-2,000 איש רואיינו, 300 איש נחקרו וכ-80 עוכבו בחשד למעורבות

ברציחות. בשל אופיין של הרציחות, אחוז גדול של נחקרים היו קצבים, מנהלי בתי מטבחים, מנתחים, רופאים ווטרינרים. הרופא המשטרה אשר בחן את הגופות, דר' תומאס בונד, אף הרכיב פרופיל פסיכולוגי ראשוני של הרוצח, אחד הראשונים בהיסטוריה של חקירות משטרתיות. הוא כתב כי "...חמשת הרציחות בוצעו בוודאות על ידי אותו אדם. לאדם זה איני מייחס ידע מדעי או אנטומי יוצא דופן, אפילו לא ברמה הנדרשת מקצב. הרוצח הינו מתבודד, נתון להתקפים רצחניים וליצרים מיניים בלתי נשלטים..."

שקופית # 15 – המכתבים

במהלך החקירה, התקבלו על ידי המשטרה והתקשורת מאות מכתבים בנוגע לרציחות. הרבה מהם התיימרו להיות פרי עטו של הרוצח עצמו. מכולם, 4 בולטים ביותר:

שקופית # 16: מכתב ה-"בוס יקר"

המכתב, הפוצח במילים "בוס יקר" נכתב ב-25 ספטמבר 1888 בדיו אדום והתקבל בלשכת החדשות המרכזית יומיים לאחר מכן. הוא הועבר מיד לסקוטלנד-יארד. תוכנו מכיל טעויות דקדוק וכתוב רבות, כנראה שבמכוון:

"בוס יקר,

אני ממשיך לשמוע כי המשטרה תפסה אותי אך אין זה כך עדיין. צחקתי כאשר הם נראו כל כך פיקחים ודיברו על כך שהם במסלול הנכון. הבדיחה בנוגע לסינר עור גרמה לי להתקף אמיתי. אני דלוק על זונות ואני לא אפסיק לרטש אותן עד שבאמת אתפס. העבודה האחרונה הייתה מרשימה. לא נתתי לאישה (הכוונה לאנני צ'אפמן, הקורבן השני) זמן לצרוח. איך הם יוכלו לתפוס אותי עכשיו. אני אוהב את עבודתי ורוצה להתחיל שוב. אתה תשמע ממני שוב בקרוב עם משחקי הקטנים והמצחיקים. אני שמרתי מעט מהחומר האדום הטוב (הכוונה לדם שששת מגופות קורבנותיו של המרטש) לאחר העבודה האחרונה בבקבוק בירה ג'ינג'ר על מנת לכתוב איתו אך הוא הפך לסמיך כמו דבק ואיני יכול להשתמש בו. דיו אדום מתאים מספיק אני מקווה. חה. בעבודה הבאה שאבצע אני אקצץ את אוזניה של האישה (הכוונה לקתרין אדואס) ואשלח אותם לחוקרי המשטרה לשם הנאה, אתה לא היית רוצה לעשות זאת? תשמור על המכתב הזה עד שאני אעשה עוד כמה עבודות, ואז תעביר אותו ישירות. הסכין שלי כל כך נחמדה וחדה ואני רוצה ללכת לעבוד מיד אם רק אמצא את ההזדמנות. בהצלחה. שלך

ג'ק המרטש

אל תדאג לתת לי זכויות יוצרים על השם.

נ.ב. לא היה טוב מספיק לפרסם זאת לפני כן הורדתי את כל הדיו האדום מיד"י לעזאזל עדיין אין לי מזל עם זה. הם אומרים שאני רופא עכשיו. חה חה".

בתחילה חשבו כי המדובר במתיחה, אך כאשר נמצאה אדואס ואזנה כרותה – החלו להתייחס למכתב ברצינות. המכתב פורסם בעיתונות אך איש לא זיהה את כתב היד או את סגנונו של הכותב. השם, לעומת זאת, היכה גלים ומאותו רגע ואילך הפך לכינויו ה"רשמי" של הרוצח.

שקופית # 17:

גלוית "ג'קי השובב" התקבלה ב-01 לאוקטובר 1888, גם היא בלשכת החדשות המרכזית:

"אני לא התלתי בך כאשר נתתי לך את הטיפ בוס ישיש יקר, אתה תשמע על עבודתו של ג'קי השובב מחר. אירוע כפול הפעם (הכוונה לאליזבת סטרייד וקתרין אדואס). מספר אחת צווחה מעט לא יכולתי לגמור אותה מיד. לא היה לי זמן לחתוך את

האוזניים בשביל המשטרה (הכוונה לאליזבת סטרייד, שהמרטש נכשל בכריתת אחת מאוזניה). תודה ששמרת את המכתב

עד שחזרתי לעבוד שוב.

ג'ק המרטש"

המכתב, כפי הנראה, התקבל רק 24 שעות לאחר גילוי דבר רציחתן של סטרייד ואדואוס, כך שנכתב ע"י הרוצח עצמו, או ע"י מי שהיה בסוד העניינים בשלב מוקדם זה (עיתונאי, תושב השכונה, שוטר). כתב היד דומה מאד לזה של המכתב הקודם.

מכתב "מן הגיהנום" נשלח ב-15 אוקטובר 1888 ישירות למפקד המשמר האזרחי, מר ג'ורג לאסק:

"מן הגיהנום

מר לאסק,

אדוני

אני שולח לך חצי מהכליה שהוצאתי מאישה אחת (הכוונה לקתרין אדואוס) שימרת אותה בשבילך ת'חתיכה האחרת טיגנתי

ואכלתי זה היה מאוד נחמד. אני יכול לשלוח לך את הסכין המדמם שהוציא אותה אם רק תחכה עוד קצת זמן

על החתום

תפוס אותי כשתוכל אדון לאסק"

למכתב צורפה קופסה קטנה ובה חצי כליית אדם משומרת באתנול. זהו המפורסם שבמכתבי המרטש, ומומחים רבים סבורים כי הסיכוי כי אכן נכתב על ידו גבוה מאד. הכליה המשומרת הועברה לבית החולים של לונדון, שם נבדקה על ידי דר' תומאס אופנשוואו, אשר אישר למשטרה ולכלי התקשורת כי המדובר בכליית אדם, כנראה השמאלית. ב-29 אוקטובר 1888, קיבל גם דר' אופנשוואו מכתב:

"בוס ישיש, צדקת. זו היתה הכליה השמאלית. עמדתי לנתח שוב קרוב לבית החולים שלך וכשעמדתי להעביר את הסכין על הגרון שלה, השוטרים קלקלו את המשחק אבל אחזור לעבודה בקרוב ואשלח לך עוד חלקי פנים.

ג'ק המרטש.

או, האם ראית את השטן עם המיקרוסקופ שלו והאזמל מסתכלים על כליה מבושלת"

שקופית # 18 – התקשורת

שקופית # 19:

אף על פי שלא היה מדובר ברוצח הסדרתי הראשון בהסטוריה של בריטניה, פרשה זו זכתה להד תקשורתי נרחב. העיתונים היומיים, שמחירם הוזל משמעותית לאחר רפורמת הבולים של 1855, היו מאד נגישים לציבור הרחב ותפוצתם האדירה חשפה את הפרשה על פרטייה לקוראים רבים במיוחד, והפרסום שהקנו לג'ק המרטש היה חסר תקדים. גם מעבר לים, במדינות אחרות ובשפות אחרות, זכתה הפרשה להד תקשורתי וקוראים צמאי מידע שתו בשקיקה כל סיפור חדש שפורסם.

שקופית # 20:

כאן אנחנו רואים דוגמאות מעיתונים בשפה העברית כמו הצבי (שיצא לאור בירושלים), מחזיקי הדת (שיצא לאור בלוב ובגליציה שבאוקראינה/פולין), המליץ (שיצא לאור ברוסיה) והמגיד (שיצא לאור בברלין ובקרקוב). הזווית היהודית מאד סקרנה והדאיגה את הקהילות היהודיות, אשר ראו בהפניית האצבע המאשימה כלפי היהודים אות לאנטישמיות הרווחת באותה התקופה.

שקופית # 21: החשודים

עשרות תיאוריות לגבי זהותו האמיתית של הרוצח הוצעו במהלך השנים, אך אפילו אחת מהן אינה נתמכת בראיות מוצקות העומדות בכל מבחן ומעבר לכל ספק סביר.

שקופית # 22:

עם זאת, החוקרים מסכימים כי הרוצח היה גבר לבן, בן 40-20, בגובה ממוצע או פחות מכך ובעל מראה מכובד, ייתכן כי שכן חדר באחת מהאכסניות ברובע המזרחי, ייתכן כי היה בעל ידע רפואי או אנטומי, ייתכן כי היה אזרח זר/מהגר, ימני, עובד בעבודה קבועה, אינו נשוי ובשלב מסוים מת, נעצר או אושפז ולכן פסק לרצוח.

מס' חשודים התבלטו עם השנים ונחשפו ברשימותיהם של הבלשים שניהלו את החקירה:

שקופית # 23: מונטגיו ג'והן דרואיט, מורה ועו"ד מצליח וספורטאי חובב. שקע בדכאון לאחר אשפוז אימו בבי"ח פסיכיאטרי ופיטוריו מעבודתו. גופתו נמצאה צפה בתמזה בסוף דצמ' 1888 – ההנחה היתה כי התאבד. נשמע עליו עוד בהמשך.

שקופית # 24: ג'ורג' צ'אפמן, כירורג חובב יליד פולין שפצח בקריירה של ספר בהגיעו ללונדון. היה ידוע כבעל מכה ומתעלל שהחליף מס' רב של נשים, חלקן עקב מותן. הואשם בהרעלת 3 מנשותיו, נידון למוות ונתלה בסוף 1903.

שקופית # 25: אהרון קוסמינסקי, ספר יהודי יליד פולין. היגר ללונדון בעקבות הפוגרומים. התאשפז ב-1890 במוסד פסיכיאטרי בעקבות הדרדרות נפשית ומאז נכנס ויצא מבתי חולים פסיכיאטרים עד למותו ב-1919.

שקופית # 26: מייקל אוסטרוב, מהגר רוסי, הורשע במס' עבירות של הונאה וגניבה ובמהלך משפטיו הרבים החל להפגין התנהגות חריגה שסימנה אותו כלא-שפוי. בשלב מסוים החל להתחזות לרופא יהודי והועבר לבי"ח פסיכיאטרי. כשהשתחרר הצטרף למיסיון נוצרי ועקבותיו אבדו.

שקופית # 27: הנסיך אלברט ויקטור כריסטיאן אדוארד. נכדה של המלכה ויקטוריה, בנם של הנסיכה אלכסנדרה והמלך אדוארד השביעי. שמו הועלה גם כחשוד פוטנציאלי ברציחות. טענו כי נדבק בעגבת מיצאנית, מה שגרם לו לאבד את שפיותו ולרצות לנקום בנשים שגרמו למצבו. אך לא בשל כך הוא מסומן כאן – אנחנו נזכיר אותו כגורם משמעותי בקונספירציה המאסונית.

שקופית # 28: הקונספירציה המאסונית

שקופית # 29:

ב-1978 יצא לאור ספר בשם "ג'ק המרטש – הפתרון הסופי", מאת סטיבן נייט. בספר מופיעה תיאורית קונספירציה מורכבת, אשר הפכה, עם השנים, לפופולרית מיתר התיאוריות לגבי זהותו ומניעיו של הרוצח. למרות ביקורת רבה שזכה לה המחבר מצידם של חוקרים רבים, קנתה לה התיאוריה שהוא מעלה מקום של כבוד בתרבות והולידה, בין השאר, רומן גרפי בשם "מן הגיהנום" מאת אלן מור (עובד לסרט מצליח בשם "ממעמקי הגיהנום" בכיכובו של ג'וני דפ) וסרטי קולנוע נוספים, כמו MURDER BY DECREE משנת 1979, בכיכובו של כריסטופר פלאמר.

שקופית # 30:

התחלת התיאוריה היתה בשנת 1973, ה-BBC מחליטים לצלם סרט טלוויזיה תיעודי בנושא הרציחות של ג'ק המרטש, שישלב עדויות הסטוריות עם שחזורים מבוימים. במהלך כתיבת התסריט, הופנו תחקירני התכנית על ידי הסקוטלנד יארד לאדם בשם ג'וזף סיקרט. בשיחה עמו נודע להם כי אביו של ג'וזף היה האמן המפורסם WALTER SICKERT, אשר התגורר באיסטאנד בזמן הרציחות וסיפר לבנו סיפור מרתק לגביהן:

שקופית # 31:

הנסיך אלברט, או אדי כפי שכונה, חי בדירה ברח' קליבלנד תחת מסווה של פשוט אדם ותחת חסותו של וולטר, אשר ניהל את הסטודיו שלו לציור באותו רחוב. הוא פגש בחנות טבק באישה בשם אנני אליזבת קרוק, ניהל עימה רומן ולזוג נולדה תינוקת בשם אליס. כאשר גילתה המלכה את מעלליו של נכדה עם פשוטת-עם קתולית, חששה מהפיכה שתגרום לקריסת הממשל והפקידה את העניין בידיו של לורד סלסבורי, רה"מ שלה ובונה חופשי. הלורד ארגן פשיטה מיידית על הדירה בה התגוררו בני הזוג והם נתפסו ופנו בכרכרות נפרדות, זו היתה הפעם האחרונה בה ראו זה את זה. התינוקת, שלא היתה בבית באותו הזמן, נמלטה מגורל דומה. בעזרתו של סר ויליאם גאל, רופאה האישי של המלכה ובונה חופשי גם הוא, אושפזה אנני בבי"ח, שם בוצעו בה ניסויים אשר גרמו לה לאובדן זכרון ואט אט, לאובדן השפיות. לכאורה, הסיפור אמור היה להסתיים כאן, לולא מעורבותה של מרי קלי. לפי הסיפור, שכר וולטר סיקרט את שירותיה של מרי קלי כדי שתעזור לזוג אדי ואנני והיא הפכה לאומנתה של אליס, עימה היתה התינוקת בזמן הפשיטה על הדירה. מרי הפקידה את התינוקת בידי נזירות והדרדרה לחיי זנות ואלכוהוליזם. עד מהרה, החלה מרי לספר לחברותיה את הסיפור אודות הנסיך, הרומן עם פשוטת העם והתינוקת שנולדה להם. אותן חברות עודדו אותה לסחוט את הממשל תמורת שתיקתה ואי חשיפת הסקנדל. שמותיהן של החברות? פולי ניקולס, ליז סטרייד ואנני צ'אפמן. כאשר נודע דבר הסחיטה ללורד סלסבורי, פנה הוא שוב לעזרתו של אחיו דר' גאל. הדר' החליט ללמד את הסחטניות לקח לגבי ניסיון הבלתי מוסרי להפלת הממשלה ויצר את דמותו של ג'ק המרטש, כסימבול מאסוני, לביצוע המשימה. בלויות 2 אחים נוספים – ג'והן נטלי (נהג הכרכרה האישי של הנסיך) וסר רוברט אנדרסון הם נסעו ברחובות האיסטאנד ורצחו את כל מי ששמע את הסיפור. לדבריו של סיקרט, אדואוס נרצחה בטעות, שכן זוהתה בשוגג כמרי קלי. כשעיר לעזאזל בחרו הרוצחים במונטגיו דרואיט, עו"ד שהכירו ואולי אף רצחו בהמשך, כדי לבסס את החשדות נגדו.

זמן קצר לאחר הרציחות הלך לעולמו דר' גאל (או, אם נאמין לשמועות, אושפז בבי"ח לחולי נפש), אנני קרוק מתה בבי"ח לחולי נפש שם אושפזה וג'והן נטלי טבע בתמזה לאחר שכמעט דרס עוברת אורח והותקף על ידי המון זועם. התינוקת, אליס, גדלה במחיצת הנזירות ולימים, בטוויסט מפתיע בעלילה, נישאה לוולטר סיקרט עצמו וילדה את בנו ג'וזף, מספר הסיפור. לפי ג'וזף, אביו חש אשמה גדולה לגבי הרציחות שכן הוא זה שהכיר בין אדי לאנני והכיר להם את מרי קלי. את תחושה זו ביטא האמן בציוריו, בהם כלל מס' רמזים לזהות הרוצחים.

התחקירנים של ה-BBC המומים מהסיפור שסיפר להם ג'וזף, בדקו ומצאו כי אכן חיה באותם שנים אישה בשם אנני קרוק ולה היתה בת מחוץ לנישואין ומצאו בכך הוכחה לאמיתות הסיפור כולו. הם כללו את הסיפור בתסריט כאחת האפשרויות לזהותו של הרוצח. התכנית, בסופו של דבר, לא נצפתה על ידי קהל גדול במיוחד ולא עוררה עניין.

חמש שנים לאחר מכן, ראיין הסופר סטיבן נייט את אותו ג'וזף סיקרט לעיתון מקומי, ראיין שהפך לסדרת מפגשים, בהם סיפר לו את הסיפור במלואו. נייט המשיך לחקור בעניין והוציא את ספרו, המספר בדיוק את אותו הסיפור, אך עם שינוי קל – נייט טען כי האדם השלישי בקבוצת הרוצחים היה וולטר סיקרט בעצמו, אביו של ג'וזף, ומכאן ידיעותיו הרבות על הרציחות, תחושת האשמה הכבדה שלו והעובדה כי לא נרצח אף הוא.

הספר היכה גלים ועורר סערה אדירה כשפורסם, אך עד מהרה החלו חוקרים רבים להצביע על נטייתו של הסופר להציג חצאי עובדות ולהתעלם מעדויות שלא תואמות את התיאוריה שהעלה. אחת מהמגמות הבולטות בספר היא הנסיון של הסופר לערב, לעיתים בכוח, את הבונים החופשים בתיאוריית הקשר. בחירתו במסדר הבונים החופשים היא אידיאלית עבורו, שכן המסדר, הידוע כמסדר בעל סודות, לא ישוש לדב מידע לגבי האחים או לשתף פעולה בכזו חקירה ולכן יצטייר כבעל אינטרס להסתיר עובדות. הסופר מוצא כאן פרצה שמסבירה את היעדר הראיות החותכות בספרו: **אין הוכחות לתיאוריה שלו שכן קושרי הקשר דאגו להעלמת הראיות.** אין תעודת נישואין בין אדי לאנני? קנוניה. אין הוכחה לכך שגאל, סלסבורי, וורן ואנדרסון היו בונים חופשים? קנוניה. הם היו בעלי מעמד חברתי ומקצועי גבוה מאד, ולא ייתכן שהגיעו אליו ללא השתייכות למסדר. זהו תירוץ נוח, אך כזה שדורש מהקורא הספקן רמה אדירה של אמון בסיפורו של הסופר. להיטותו של הסופר לערב את המסדר ניכרת גם בטענותיו כי הרציחות עצמן היו שחזורים של טקסים מסויים – כמו מותו של חירם אביו (שוב, אנחנו בדרגה ראשונה, ולכן לא ארחיב). גם מיקום הגופות, כך הוא טוען, היה בעל משמעות לחברי המסדר, כמו הבחירה בכיכר מייטר (MITRE SQUARE) בשל כלי העבודה של הבונים החופשים (MITRE: חיבור קורות בזווית ישרה, SQUARE: כיכר, כמובן, אך גם מזווית). כך, טוען המחבר, הדגישו הרוצחים את כוחו של המסדר ואת יכולתו למנוע פגיעה אפשרית בכתר.

זמן קצר לאחר פרסום הספר, לאחר ביקורת קשה שהטיח המחבר באביו, חזר בו ג'וזף סיקרט מסיפורו וטען כי בדה את הכל מליבו. למרות כל זאת, ה"נזק נעשה" ותיאוריית הקונספירציה המאסונית נותרה אחת מהפופולריות ביותר במקרה של ג'ק המרטש. היא משחקת ישירות לידיהם של החוגים האנטי-מאסוניים וניזונה מפחדיו של הציבור ממסדרים סודיים, השולטים בעולם מאחורי הקלעים ולא מהססים ליטול חיים של מי שאינם חברים במסדר על מנת להגן על האינטרסים שלהם. מה גם שקבוצת רוצחים ממסדר סודי שמנסה להסתיר סוד שבכוחו להפיל ממלכה נשמע הרבה יותר מעניין ממטורף רצחני האורב לנשים ורוצח לשם סיפוק יצרי.

שקופית # 32: אחרית דבר

מעשי הרצח הסבו את תשומת לב הציבור לתנאי החיים הירודים באיסטאנד. במהלך השנים שלאחר מכן נהרסו רבות משכונות העוני ברובע, לטובת מבנים חדשים ואיכות חיים גבוהה יותר. הרחובות והמבנים ששרדו עד כה משמרים את אגדת ג'ק המרטש ועד היום מתקיימים בהם "סיורי ג'ק המרטש" – סיורים מומחזים בעקבות הרוצח וקורבנותיו.

במשך השנים הפכה דמותו של הרוצח והתעלומה סביבו למקור השראה למאות יצירות, עיוניות ובדיוניות – ספרים, רומנים גרפיים, סיפורים קצרים, שירה, משחקי מחשב, מחזות וכמובן, סרטים. למעלה מ-200 ספרים הוקדשו לנושא עד כה, ואף התהווה תחום מחקר חדש בשם "ריפרולוגיה" – למרות זאת, והנסיגות לחשוף את זהותו האמיתית, כל טוען חדש לכתר "פותר התעלומה" נתקל בקשיים לבסס את תיאוריותיו – עדויות סותרות, מחסור בראיות וזיהום של הראיות הקיימות הופכות את המשימה לכמעט, בלתי אפשרית. במוזיאון השעווה של מאדאם טוסו, לצד דמויותיהן של רוצחים ידועים פחות, אין ייצוג של ג'ק המרטש, בהתאם למדיניות של המוזיאון שלא להציג דמויות שמראן אינו ידוע, אולם המוזיאון לא ויתר כליל על הצגתו של ג'ק, והוא מיוצג כצל קודר על קיר בודד באחד מהחדרים.